

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ
Occupational Standard and Professional Qualifications

สาขาวิชาชีพเกษตรกรรม สาขาส่งเสริมการเกษตร

จัดทำโดย สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)
ร่วมกับ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ชื่อมาตรฐานอาชีพ

สาขาวิชาชีพเกษตรกรรม สาขาส่งเสริมการเกษตร

2. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐาน

N/A

3. ทะเบียนอ้างอิง (Imprint)

N/A

4. ข้อมูลเบื้องต้น

จากทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2561 กล่าวว่า เป้าหมายหลักของกรมส่งเสริมการเกษตร คือ การทำให้เกษตรกรอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน เป้าหมายดังกล่าวยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผลจากการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ในรอบปีงบประมาณ 2560 ที่ผ่านมา ได้สร้างความเข้มแข็งให้ศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) Smart Farmer และ Young Smart Farmer ผ่านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ โดยได้พัฒนาระบบการส่งเสริม การเกษตรขึ้นมารองรับการดำเนินงาน ตลอดจนพัฒนานักส่งเสริมการเกษตร ให้มีคุณลักษณะของการเป็น Smart Officer เตรียมพร้อมต่อการเดินทาง เข้าสู่รอบปีที่ 51 ของกรมส่งเสริมการเกษตรมุ่งส่งเสริมการเกษตรอย่าง สร้างสรรค์ ก้าวทันสถานการณ์ ปฏิบัติงานด้วยความภาคภูมิใจ สำหรับปีงบประมาณ 2561 กรมส่งเสริมการเกษตร กำหนดภาพรวมของการดำเนินงานภายใต้แนวคิด Balance DOAE สร้างความสมดุลระหว่างภารกิจงานตามนโยบาย (Agenda) กับภารกิจหลักของหน่วยงาน (Function) คือ การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เกษตรกรมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ขับเคลื่อนระบบส่งเสริมการเกษตร ให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างระบบการทำงานที่ชัดเจน พัฒนาเครื่องมือในการปฏิบัติงาน และองค์ความรู้ของนักส่งเสริมการเกษตร ให้มีความรอบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมต่อการทำหน้าที่ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรของประเทศ โดยให้สอดคล้องกับการก้าวไปสู่ Smart Agriculture ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะสามารถสร้างความอยู่ดีมีสุข ให้กับเกษตรกรได้อย่างแท้จริง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย นักส่งเสริมการเกษตรและผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย จะต้องกำหนดเป้าหมายย่อย ของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงเวลา ให้ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนเห็นภาพสำเร็จเป็นภาพเดียวกัน คือ เกษตรกร พึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงในอาชีพการเกษตร ความร่วมมือ ร่วมใจใน การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของแต่ละฝ่าย แต่ละส่วนงาน จะส่งเสริมให้ภาคการเกษตรเป็นเสาหลักทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่แข็งแรง โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ต้องเป็นองค์กรที่ทันสมัย พร้อมต่อการเป็นองค์กรหลัก ในการพัฒนาการเกษตรของประเทศสืบไป

โดยสรุป ในปีงบประมาณ 2561 กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเพื่อร่วมขับเคลื่อนนโยบาย Smart Agricultural Curve ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็น ปีแห่งการพัฒนาคน และยกระดับการบริหารจัดการในภาคการเกษตร ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการและเกษตรกร โดยให้มี ศูนย์กลาง หรือระบบการเรียนรู้และบ่มเพาะความรู้/ทักษะต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน จัดทำในลักษณะของ Unit School เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพ และเตรียมความพร้อมของคนในภาคการเกษตร สำหรับรองรับการเกษตร 4.0 ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตร จึงต้องปรับปรุงรูปแบบ และเป้าหมายของการดำเนินงานให้สอดคล้อง กับแนวทางและเป้าหมายการพัฒนา ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12 ด้วยเช่นกัน (ทิศทางการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ 2561, 2561)

แนวทางและเป้าหมายการพัฒนาของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การขับเคลื่อนนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในด้านการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ รับผิดชอบโดย สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหลักการและเหตุผลเนื่องด้วยข้อจำกัดของทรัพยากรดินและน้ำ ตลอดจนเมื่อมีการใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตและบริโภคทำให้ เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ในขณะที่มีความต้องการของมนุษย์ จะเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากร ดังนั้นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด จึงมีความสำคัญที่จะต้องวิเคราะห์ ออกแบบกระบวนการผลิตและบริโภคให้มีความสมดุล อีกทั้งมีเหลือเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน โดยคิดวิเคราะห์ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เช่น การแสวงหาความรู้และวิชาการอย่างสมดุล เพื่อวิเคราะห์คำนวณความเป็นไปได้ ทางด้านการเงิน เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจครัวเรือน การวิเคราะห์คุณภาพดินและปริมาณน้ำที่เหมาะสมกับความต้องการใช้เพื่อการผลิตและบริโภค การวิเคราะห์ คำนวณความพอประมาณตามศักยภาพของตนเอง และการวิเคราะห์ประเมินความเสี่ยง เพื่อการบริหารความเสี่ยงสร้างภูมิคุ้มกันมิติต่าง ๆ รวมทั้งการพยายามที่ เพิ่มขึ้นในการประกอบอาชีพ และการแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพ ในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันต่อภัยธรรมชาติ มีน้ำจากสระน้ำในหน้าแล้ง และสามารถพึ่งตัวและช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่งเมื่อฝนตกหนัก และหากฝนตกปกติก็สร้างผลผลิต ที่เกิดรายได้เพิ่มขึ้นเป็นเงินเหลือเก็บออม สร้างคนที่มีความพอเพียง คิดได้ทำเป็น คือ เมื่อไม่พอต้องรู้จักเดิม (ความรู้มีวินัย) เมื่อพอต้องรู้จักหยุด เมื่อมีเงินต้องรู้จักแบ่งปัน และสามารถสร้างความเข้มแข็ง/ภูมิคุ้มกันจากภายในครัวเรือน สร้างครอบครัว/สังคม/ชุมชนที่มีความร่วมมือร่วมใจ อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ไม่ใช่ทรัพยากรเกินความกำลัง สร้างฐานการผลิตที่จะขยายโอกาสการพัฒนา เชื่อมโยงเป็นเกษตรประณีต ผลิตสินค้าที่ปลอดภัยได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ผ่านกลไกศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร และแปลงใหญ่ในอนาคต ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในฐานะผู้ดูแลด้านการเกษตร ทั้งกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร และตัวเกษตรกร ผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่ยังยากจน จึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต จากพืชเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืน จึงได้น้อมนำ “ทฤษฎีใหม่” มาเป็นแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตร

โดยมุ่งหวังจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร สร้างความมั่นคงด้านอาหาร (Food Security) ลดความเสี่ยงด้านรายได้ของครัวเรือน และเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal: SDGs) เกิดการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาจากภายนอก ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficient economy) และเพื่อขยายผลโครงการให้เชื่อมโยงถึงตลาด จึงได้ใช้กลไกความร่วมมือ ในรูปแบบประชารัฐมาขับเคลื่อนโครงการ ซึ่งนियามการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ คือ การบริหารจัดการที่ดิน และน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิด ประโยชน์สูงสุด โดยมีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็ก ออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน มีการคำนวณโดยหลักวิชาการ เกี่ยวกับปริมาณน้ำ ที่จะกักเก็บให้พอเพียง ต่อการเพาะปลูกได้ตลอดปี มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบ โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น คำนวณ และพัฒนาแปลงการผลิตตามหลักการ โดยแบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วน ขั้นที่ 2 ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง รวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็ง ขั้นที่ 3 ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า การเชื่อมโยงตลาด แนวทางการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โดยมีการกำหนดแนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลทักษะ และสมรรถนะของเกษตรกร เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาศักยภาพ การศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรเป้าหมาย การพัฒนาครูและผู้สอนงาน (Coach) ที่สามารถตอบสนองความสามารถของเกษตรกร ที่แตกต่างกัน การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำไปสู่ทักษะที่กำหนด จัดให้มีกิจกรรมพัฒนา และเสริมสร้างทักษะและความแตกฉาน เช่น การอบรม การศึกษา การดู งาน การฝึกงาน การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ การแลกเปลี่ยนแนวคิด การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการออกแบบบทเรียน (Active Lerner) การเรียนรู้จากเหตุการณ์เชิงประจักษ์ รอบตัวเกษตรกรและในไร่นา (Phenomenon Based Learning) การสอนงานและให้คำแนะนำ (Coaching and Mentoring) ฯลฯ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต และเพิ่มศักยภาพของเกษตรกร ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร และเชื่อมโยงตลาด โดยแนวปฏิบัติของเกษตรกร ประกอบด้วยการศึกษา ทำความเข้าใจในหลักการทำการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ ใฝ่เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการดินและน้ำ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการผลิตที่พออยู่พอกิน พึ่งตนเองได้โดย วิเคราะห์คุณภาพดิน และ ปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการผลิต วิเคราะห์ปริมาณน้ำที่มีอยู่ และปริมาณความต้องการใช้น้ำของผลผลิตทั้งปีวางแผนการผลิตพืช ปศุสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือน และประหยัดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร แผนรายรับและรายจ่าย เพื่อให้เกิดความสมดุล พอเพียง และมีเงินออม ลงมือปฏิบัติคิด อ่าน เขียน เช่น ปรับปรุงบำรุงดิน บริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องความต้องการใช้น้ำ ของผลผลิตทั้งปี จัดทำแผนการผลิตพืช ปศุสัตว์ จัดทำแผนรายรับและรายจ่าย เป็นต้น

ตัวชี้วัดความสำเร็จการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วย การบริหารจัดการดินและน้ำ เพื่อประโยชน์สูงสุด ในการผลิตที่พออยู่พอกินพึ่งตนเองได้ โดยมีผลการวิเคราะห์คุณภาพดิน และ ปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการผลิต ผลการวิเคราะห์ปริมาณน้ำที่มีอยู่ และ ปริมาณความต้องการใช้น้ำของผลผลิตทั้งปี แผนการผลิตพืช/ปศุสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือน และประหยัดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร แผนรายรับและรายจ่ายเพื่อให้เกิดความสมดุล พอเพียง และมีเงินออม การรวมพลังในรูปแบบกลุ่ม หรือสหกรณ์ร่วมดำเนินการในด้านการผลิต การตลาด เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย ได้แก่ ปรากฏุ์เกษตร สถาบันการศึกษา ภาคเกษตร ภาคเอกชน เช่น บ.เครือเจริญโภคภัณฑ์ ไทยเบฟ เบทาโกร สหพัฒน์ เจียไต๋ ปตท. มิตรผล เป็นต้น เพื่อร่วมดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ เจ้าหน้าที่รัฐลงพื้นที่ติดตาม เยี่ยมเยียนเกษตรกร ทั้ง 77 จังหวัด หลักการดำเนินงานในปีพ.ศ. 2561 กิจกรรม/การดำเนินงานของโครงการ แบ่งเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ กลุ่มแรก เกษตรกรรายเดิม ปี 2560 จำนวน 70,000 ราย จะมีการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ (เป็นแปลงเรียนรู้และศึกษาดูงานในพื้นที่) และกลุ่มสอง การประเมินศักยภาพและจัดกลุ่มเพื่อพัฒนา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม A: เกษตรกรที่สามารถทำเป็นต้นแบบได้จำนวน 17,534 ราย กลุ่ม B: เกษตรกรที่เกือบจะไปสู่เกษตรกรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 จำนวน 39,584 ราย กลุ่ม C: เกษตรกรที่ไม่สามารถไปสู่เกษตรกรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ได้ 12,916 ราย เกษตรกรรายใหม่ที่จะเข้าร่วมโครงการในปี 2561 จำนวน 70,000 ราย จะได้รับการถ่ายทอด ความรู้สนับสนุนปัจจัยการผลิต ส่งเสริมการทำบัญชีต้นทุน ดำเนินงานแบบบูรณาการร่วม 5 ภาคส่วน ได้แก่ รัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา เกษตรกร และปราชญ์ชาวบ้าน เน้นความร่วมมือระหว่างรัฐกับปราชญ์ชาวบ้าน ในการคัดเลือก ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรในการปรับวิธีคิด เปลี่ยนวิธีทำ และเพิ่มเติมองค์ความรู้ใน ลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้เกษตรกรทำตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โดยจะคัดเลือกตัวแทน ปราชญ์ชาวบ้านตามเขตส่งเสริมเกษตร 9 เขต เพื่อกำหนดแนวทางการทำงานของปราชญ์ชาวบ้าน (หลักสูตรกลาง) หน่วยงานรัฐ/เอกชน/ปราชญ์เกษตร สนับสนุนปัจจัยการผลิตเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมการผลิตในแปลง ให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ส่งเสริมการทำบัญชีฟาร์ม/บัญชีครัวเรือน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ วางแผนการผลิต/การตลาด บูรณาการเยี่ยมเยียนเกษตรกร เพื่อให้คำแนะนำในการปฏิบัติ/ประเมินผล

การพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer รับผิดชอบโดยกรมส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากสังคมโลกและประเทศไทย กำลังพัฒนาทุกภาคส่วนไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล และเศรษฐกิจที่เน้นความรู้เป็นฐานเศรษฐกิจ ซึ่งทั้งหมดนี้เน้นการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม การสร้างสรรค์คุณค่า และ Internet of things อันเป็นความพยายามในการเปลี่ยน ข้ามผ่านจากการผลิตแบบดั้งเดิม ที่เน้นแรงงานและการติดกับดักรายได้ปานกลาง ไปสู่การผลิตที่เน้นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเชื่อมโยงความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนั้นยังมีแรงกดดันจากความเสี่ยง ด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่ทวีความรุนแรง ซึ่งส่งผลต่อสมดุลของระบบนิเวศน์ รวมถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมที่เพิ่มขึ้น กดดันให้ผู้ผลิตต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น และความเสี่ยงจาก Disruptive Technology ดังนั้นภาคการเกษตรของไทย เผชิญความท้าทายที่จะต้องพัฒนาเกษตรกรของประเทศให้มีความศักยภาพ มีความรู้ทักษะ ทักษะคิดและพฤติกรรมที่สามารถอยู่รอด ในอนาคต และเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน การพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ของโครงการ Smart Farmer คือ กระบวนการพัฒนาทรัพยากรเกษตรกร (Human Resource Development) หรือการพัฒนาและส่งเสริมขีดความสามารถของเกษตรกร ให้มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่ดีเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำอาชีพ เกษตรกรรมที่ดีขึ้นในปัจจุบัน และอนาคต เช่น การฝึกอบรม การศึกษา การสอนงานและให้คำแนะนำ (Coaching and Mentoring) และการพัฒนาสภาพแวดล้อม ให้สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้การเรียนรู้ และการบริหารการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จ และจะต้องดำเนินการพัฒนาอีกต่อไปเรื่อย ๆ ตลอดเวลาที่ยังมีชีวิต Smart Farmer คือ เกษตรกรที่มีความแตกฉาน และทักษะด้านข้อมูลสถิติด้านการเงิน ด้านคณิตศาสตร์

ด้านการเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการคิดและออกแบบเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนมีพฤติกรรมโน้มเอียงในการเป็นผู้ประกอบการ และความรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้นิยามว่า เป็นบุคคลที่มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร มีความรู้ในระบบการผลิตด้านการเกษตรแต่ละสาขา มีความสามารถในการวิเคราะห์ เชื่อมโยง และบริหารจัดการการผลิต และการตลาดโดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจคำนึงถึงคุณภาพ ความปลอดภัยของผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม ความต้องการของตลาด (Smart Agricultural Products) พื้นที่เกษตร และภาคการเกษตรมีศักยภาพ (Smart Area/ Agriculture) แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer มีการกำหนดแนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ ประกอบด้วย การวิเคราะห์และประเมินข้อมูล ทักษะและสมรรถนะของเกษตรกร เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาศักยภาพการศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรเป้าหมาย จัดให้มีการจัดการความรู้ และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกษตรกรมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะและสมรรถนะ เช่น ทุนการศึกษา IOT เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงข้อมูล การผลิตชุดองค์ความรู้ในสื่อรูปแบบต่าง ๆ การพัฒนาครู และผู้สอนงาน (Coach) ที่สามารถตอบสนองความสามารถของเกษตรกรที่แตกต่างกัน การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำไปสู่ทักษะที่กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ทักษะและสมรรถนะของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้น พิจารณาจากผลประกอบการ (รายได้รวมและกำไรสุทธิ) คุณภาพผลผลิต (การรับรองมาตรฐานการผลิต/มาตรฐานสินค้า คุณค่าทางโภชนาการ) สำหรับการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2561 ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ทดแทนเกษตรกรที่มีอายุมากขึ้น และมีจำนวนลดลง ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตรได้อย่างเกษตรกรมืออาชีพ สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายในทุกระดับ สนับสนุนการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ พัฒนาเจ้าหน้าที่ Smart Farmer Core team ระดับเขตและจังหวัด ให้มีความพร้อมในบทบาท ของผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเกษตรกร เพื่อยกระดับเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) เพื่อพัฒนาเกษตรกรสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ยกระดับเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) มีศักยภาพทั้งทางด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด สร้างเครือข่าย ขยายผล Smart Farmer ต้นแบบระดับจังหวัดและระดับเขต ที่เป็นต้นแบบการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ให้แก่เพื่อนเกษตรกรที่ยังไม่เป็น Smart Farmer (Developing Smart Farmer : DSF) ซึ่งแนวทางการดำเนินการโดยการพัฒนาให้ผ่านคุณสมบัติ SF/พัฒนาเกษตรกรในแปลงใหญ่เป็นลำดับแรก พัฒนาเกษตรกรเข้าสู่การเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ แล้วพัฒนาเพื่อยกระดับเกษตรกรผู้นำเป็น SFM พัฒนาประธานกรรมการแปลงใหญ่ ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร และมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ต้นแบบ (Smart Farmer Model : SFM) สร้างเครือข่าย SFM/เชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่าย ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และสมาชิกแปลงใหญ่ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561)

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

1. ความเป็นมา

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาคการเกษตรของไทยยังคงประสบกับปัญหามากมาย เช่น ราคาผลผลิตที่ขาดเสถียรภาพ การใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหานี้สินครัวเรือนเกษตรกรที่ยังอยู่ระดับสูง แม้ว่ารัฐบาลจะได้กำหนดแนวทาง และมาตรการในการช่วยเหลือต่าง ๆ มาโดยตลอด แต่ส่วนใหญ่ เป็นแผนระยะสั้นที่ขาดความต่อเนื่อง และการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ดังนั้น เพื่อเป็นการวางรากฐานการพัฒนาในระยะยาว อันจะนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาภาคการเกษตร ให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) และยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนา ในระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ระดมความเห็นจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อกำหนดประเด็นสำคัญของภาคการเกษตรไทย ที่ควรได้รับการพัฒนาและมีแนวทางรองรับอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จากการพิจารณาสถานการณ์และแนวโน้มของประชากรโลก เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตรที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ เช่น การนำเครื่องจักรกลมาใช้ในการเกษตรทดแทนแรงงาน การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ การควบคุมสภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ แสงแดด ให้สามารถทำผลผลิตได้ผลผลิตตลอดปีในสภาพโรงเรือน เป็นต้น รวมถึงการพิจารณา สถานการณ์ภาคการเกษตรของไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน สรุปประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาในระยะยาว ได้แก่ การพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในเรื่อง การเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ และการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง ระบบการผลิตเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ภายใต้ข้อจำกัดของขนาดพื้นที่ถือครอง ซึ่งมีแนวโน้มลดลงในอนาคต ปัจจัยการผลิต ต้องหาแนวทางรองรับปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงเพิ่มขึ้น ได้แก่ แรงงานเกษตรอายุเฉลี่ยสูงขึ้น และเกษตรกรรุ่นใหม่มีจำนวนน้อย ดินและน้ำมีปัญหาจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม พื้นที่ชลประทานที่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีศักยภาพ เกษตรกรรายย่อยยังมีข้อจำกัดในการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร รวมทั้งยังต้องพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้ตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่ปัจจัยการผลิต การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ และระบบโลจิสติกส์ เช่น การผลิตพืช สัตว์พันธุ์ดี และการกระจายพันธุ์ให้ทั่วถึง ต้องมีการแก้ไขปัญหานี้สิน และที่ดินทำกินของเกษตรกร กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินของเกษตรกร มีแนวโน้มลดลงมากจากอดีต ส่วนหนึ่งมาจาก ปัญหานี้สินจากการขาดทุนในการทำการเกษตร ในส่วนของผลผลิตการเกษตร กำลังต้องให้ความสำคัญกับการผลิตให้ได้มาตรฐาน ตามความต้องการของตลาด มีการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้สามารถกำหนดเป็นมาตรฐานสินค้าเกษตรของอาเซียน และมาตรฐานสินค้าเกษตรของโลกต่อไป สินค้าเกษตรต้องมีการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและผลิตสินค้าคุณภาพสูง เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อหนีจากตลาดล่าง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ให้ภาคการเกษตรของไทย ทั้งนี้ การผลิตภาคเกษตรยังกำลังต้องพึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องมีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมให้เกษตรกร ทำการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรยังต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลก คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้นกำลังจะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว ที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเพิ่มการจัดสรรงบประมาณ ในส่วนของการวิจัยและพัฒนาในเรื่องดังกล่าว และการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมอื่น ๆ ประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น กำลังต้องอาศัยการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการปรับปรุงโครงสร้าง และการกิจขององค์กร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบด้านการเกษตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มุ่งในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมีพลัง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” โดยมีแนวทางไปสู่เป้าหมาย คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้รับการพัฒนาศักยภาพ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต และมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดูแลและช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยพิบัติธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรายย่อยที่ได้รับการพักหนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และยกระดับมาตรฐานสินค้า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพมาตรฐาน และเพียงพอต่อความต้องการ มูลค่าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น อำนวยความสะดวกด้านการค้าและการขนส่งทางการเกษตร เพื่อสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาคร่วมกัน ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทานให้ได้ประมาณ 4.22 ล้านไร่ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการประมง และบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ดำเนินการกระจายการถือครองที่ดินที่เป็นธรรม และการพัฒนาที่ดินอย่างยั่งยืน และ ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศ ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้นโดยได้นำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงเกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน”

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนา พร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถปรับตัว รองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมขณะเดียวกัน ยังได้กำหนดแนวคิด และกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทาง และเกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย

ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนา ภายใต้แนวคิดและแนวทางดังกล่าวข้างต้น เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมายในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญ ที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารราชการแผ่นดินสำคัญ ๆ การปรับเปลี่ยนกฎหมาย และกฎระเบียบในหลายด้าน รวมถึงการปรับการบริหารจัดการ ให้มีธรรมาภิบาลในทุกระดับ ปลอดภัยรับสัน และปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนไทยในทุกภาคส่วน ให้มีค่านิยมที่ดีงาม มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และด้วยสภาพปัญหาที่เรื้อรังและเชื่อมโยงกันซับซ้อน ในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกประเทศ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยมากขึ้น การพัฒนาเชิงรุกเพื่อเสริมจุดแข็ง และการแก้ปัญหาจุดอ่อนดังกล่าว ให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างจริงจังนั้นต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่

สำหรับประเทศไทยที่มีแผนแม่บทการพัฒนาระยะยาวเป็นกรอบแนวทางที่จะกำกับทิศทาง ดังนั้นภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมไทย จึงมีความตระหนักร่วมกันว่าประเทศไทยกำลังต้องมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นแผนแม่บทที่กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) โดยวางแผนทางการพัฒนาหลักที่ต้องดำเนินการภายใต้ทุกรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะบรรลุเป้าหมายอนาคตของประเทศที่วางไว้ โดยที่แผนแม่บทการพัฒนาระยะยาว จะเป็นกรอบที่ช่วยกำกับให้การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ มีบูรณาการกัน แผนพัฒนาและแผนเฉพาะด้านในระดับต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงเป็นลำดับที่เหมาะสม และสอดคล้องกันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และการกำหนดเป้าหมายในระยะยาวที่ชัดเจน ส่งผลให้ต้องมีความต่อเนื่องในการแก้ปัญหาเร่งด่วน และการพัฒนาพื้นฐานให้แข็งแกร่ง รวมทั้งต้องมีปรับระบบการติดตามและประเมินผล ให้สามารถกำกับให้เกิดความเชื่อมโยงจากระดับยุทธศาสตร์สู่การจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินงานในระดับปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่เป็นผลผลิต ผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์ในที่สุด ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 10 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ประกอบด้วย

- 1.1 ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 1.2 พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า
- 1.3 ยกระดับคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.4 ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ
- 1.5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพภาครัฐ และปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ
- 1.6 พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย
- 1.7 ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง

2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ประกอบด้วย

- 2.1 การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด ให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ
- 2.2 การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการ ที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง
- 2.3 การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานราก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุน ที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน

3. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

- 3.1 การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวม
- 3.2 การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ

4. ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

- 4.1 การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และเป็นธรรม และ
- 4.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน

5. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน ประกอบด้วย

- 5.1 เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ และเสริมสร้างความมั่นคงภายใน รวมทั้งป้องกันภัยคุกคาม ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชาติ
- 5.2 การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยคุกคาม ทั้งการทหารและภัยคุกคามอื่น ๆ

5.3 การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศด้านความมั่นคง เพื่อบูรณาการความร่วมมือกับมิตรประเทศ เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ

5.4 การรักษาความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย และสิทธิอธิปไตยในเขตทางทะเล

5.5 การบริหารจัดการความมั่นคงเพื่อการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่าง แผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงกับแผนงานการพัฒนาอื่น ๆ ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

6. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย ประกอบด้วย

6.1 ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน บทบาท ภารกิจ และคุณภาพบุคลากรภาครัฐให้มีความโปร่งใส ทันสมัย คล่องตัว มีขนาดที่เหมาะสม เกิดความคุ้มค่า

6.2 ปรับปรุงกระบวนการงบประมาณ และสร้างกลไกในการติดตาม ตรวจสอบการเงินการคลังภาครัฐ

6.3 เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการให้บริการสาธารณะให้ได้มาตรฐานสากล

6.4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.5 ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

6.6 ปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากล หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์ ประกอบด้วย

7.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่ง

7.2 การสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่ง

7.3 การพัฒนาระบบโลจิสติกส์

7.4 การพัฒนาด้านพลังงาน

7.5 การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล

7.6 การพัฒนาระบบน้ำประปา

8. ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ประกอบด้วย

8.1 เร่งส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนา และผลักดันสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และเชิงสังคม

8.2 พัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี

8.3 พัฒนาสภาวะแวดล้อมของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม

9. ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ ประกอบด้วย

9.1 การพัฒนาภาคเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง

9.2 การพัฒนาเมือง

9.3 การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ

10. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา ประกอบด้วย

- 10.1 ขยายความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนกับมิตรประเทศ และแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าและบริการของไทย
- 10.2 พัฒนาความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคม ในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงาน GMS, ACMECS, IMT-GT, BIMSTEC และ JDS และภูมิภาคอาเซียน เพื่ออำนวยความสะดวก และลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์
- 10.3 พัฒนาและส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจบริการ และการลงทุนที่โดดเด่นในภูมิภาค
- 10.4 ส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ (Outward investment) ของผู้ประกอบการไทย
- 10.5 เปิดประตูการค้า และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค และภูมิภาคที่มีความเสมอภาคกัน
- 10.6 การสร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติ
- 10.7 เข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์
- 10.8 ส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติ ในการสร้างความมั่นคง
- 10.9 บูรณาการภารกิจด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ และด้านการต่างประเทศ
- 10.10 ส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวภายในประเทศที่สำคัญ

อาชีพนักส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Agent) หมายถึง ผู้ใช้แนวทางและวิธีการต่าง ๆ พัฒนาภาคการเกษตรตลอดห่วงโซ่มูลค่าให้มีประสิทธิภาพ และเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

5. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐานในแต่ละครั้ง

N/A

6. ครั้งที่

1

7. คุณวุฒิวิชาชีพที่ครอบคลุม (Professional Qualifications included)

สาขาวิชาชีพเกษตรกรรม

สาขาส่งเสริมการเกษตร

อาชีพนักส่งเสริมการเกษตร ระดับ 4

8. คุณวุฒิวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (Related Professional Qualifications)

N/A

9. หน่วยสมรรถนะทั้งหมดในมาตรฐานอาชีพ (List of All Units of Competence within this Occupational Standards)

รหัสหน่วยสมรรถนะ	เนื้อหา
B11	วิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
B12	จัดการความรู้ด้านการเกษตร
B13	ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร

10. ระดับคุณวุฒิ

10.1 สาขาวิชาชีพเกษตรกรรม สาขาส่งเสริมการเกษตร อาชีพนักส่งเสริมการเกษตร ระดับ 4

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ (Characteristics of Outcomes)

สามารถปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ในส่วนของการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร โดยผู้ได้รับคุณวุฒินี้ต้องแสดงให้เห็นถึงการมีความรู้ ความชำนาญ และทักษะในเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนและเขียนแผน การศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม แล้วนำแผนที่จัดทำขึ้นนั้นไปดำเนินงาน โดยสามารถตัดสินใจ แก้ไขปัญหาในบริบทที่คาดการณ์ปัญหาได้ ประสานการทำงานเพื่อควบคุม และปรับปรุงคุณภาพผลงานให้ดีขึ้นได้ จากนั้นนำผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนไปจัดทำแผนจัดการความรู้ด้านการเกษตร แล้วนำไปดำเนินงาน และสรุปรายงานผลการจัดการความรู้ รวมถึงการจัดทำแผนการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร และการดำเนินงานตามแผนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ (Qualification Pathways)

ผู้ที่เข้าสู่อันดับคุณวุฒิวิชาชีพสาขาส่งเสริมการเกษตร อาชีพนักส่งเสริมการเกษตร ระดับ 4 ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
- 2. มีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหลักฐานรับรองประสบการณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หลักเกณฑ์การต่ออายุหนังสือรับรองมาตรฐานอาชีพ

N/A

กลุ่มบุคคลในอาชีพ (Target Group)

- ผู้ที่ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร (ด้านพืช สัตว์ ประมง หรือป่าไม้)
- เกษตรกร นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านส่งเสริม ทั้งภาครัฐและเอกชน
- ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

หน่วยสมรรถนะ (หน่วยสมรรถนะทั้งหมดของคุณวุฒิวิชาชีพนี้)

- B11 วิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
- B12 จัดการความรู้ด้านการเกษตร
- B13 ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่

1. ตารางแสดงหน้าที่ 1

ประกาศใช้ ณ 26/04/2563

ตาราง 1 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY PURPOSE , KEY ROLES , KEY FUNCTION

ความมุ่งหมายหลัก Key Purpose	บทบาทหลัก Key Roles		หน้าที่หลัก Key Function	
	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
พัฒนาภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรมและภูมิปัญญาในการผลิต และการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่มูลค่าให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานระดับประเทศ และระดับสากล เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภาคการเกษตร ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม มั่นคงและยั่งยืน	B	พัฒนาการจัดการองค์ความรู้และการถ่ายทอดความรู้ แก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและเครือข่าย เพื่อส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืน	B1	ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร

คำอธิบาย ตารางแผนผังแสดงหน้าที่เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานเพื่อให้ได้หน้าที่หลัก (Key Function)

2. ตารางแสดงหน้าที่ 1 (ต่อ)

ประกาศใช้ ณ 26/04/2563

ตาราง 2 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY FUNCTION , UNIT OF COMPETENCE , ELEMENT OF COMPETENCE

หน้าที่หลัก Key Function		หน่วยสมรรถนะ Unit of Competence		หน่วยสมรรถนะย่อย Element of Competence	
รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
B1	ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร	B11	วิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม	B111	วางแผนวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
				B112	ดำเนินการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
				B113	รายงานผลการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
		B12	จัดการความรู้ด้านการเกษตร	B121	วางแผนการจัดการความรู้
				B122	จัดการความรู้
				B123	รายงานผลการจัดการความรู้
		B13	ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร	B131	วางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร
				B132	ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร

คำอธิบาย

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่ (ต่อ) เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานหลังจากได้หน้าที่หลัก (Key Function) เพื่อให้ได้ หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) และหน่วยสมรรถนะย่อย (Element of Competence)

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ B11
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ วิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
3. ทบทวนครั้งที่ N/A / -
4. สร้างใหม่ ☒ ปรับปรุง ☐

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

หน่วยสมรรถนะนี้เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวางแผนศึกษาวิเคราะห์ชุมชน ที่กำหนดแนวทาง วิธีการ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ให้ผู้นำท้องถิ่น สมาชิกชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ จากนั้นนำแผนไปดำเนินงานรวบรวมข้อมูล บันทึกและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน แล้วสรุปและรายงานผลการศึกษาอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ ผลที่ได้จากหน่วยสมรรถนะนี้คือ แผนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม และรายงานสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

N/A

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
B111 วางแผนวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม	1. กำหนดแนวทาง วิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม 2. เขียนแผนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม	ข้อสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์
B112 ดำเนินการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม	1. ศึกษาวิเคราะห์ชุมชนอย่างถูกต้องครบถ้วน และสอดคล้องกับแผนงานที่กำหนด 2. บันทึกข้อมูลจากการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนตามแผนงานที่กำหนด	ข้อสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์
B113 รายงานผลการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม	1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงาน 2. สรุปผลการดำเนินงานได้ครบถ้วน ตรงตามความเป็นจริง 3. เขียนรายงานผลการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมได้ ครบถ้วน ถูกต้องเชื่อถือได้ และมีองค์ประกอบตามที่กำหนด	ข้อสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

- หลักการส่งเสริมการเกษตร
- ความรู้พื้นฐานด้านการเกษตร

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

(ก1) ทักษะการวางแผนศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ก2) ทักษะการเขียนแผนการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ก3) ทักษะการใช้นวัตกรรม วิธีการ และเครื่องมือสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ก4) ทักษะการสืบค้นและทบทวนข้อมูลภูมิหรือข้อมูลมือสอง

(ก5) ทักษะการบันทึกและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล ที่ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ก6) ทักษะการเขียนรายงานสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ก7) ทักษะการสื่อสารและการประสานงาน

(ข) ความต้องการด้านความรู้

(ข1) ความรู้เรื่องการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ข2) ความรู้เรื่องการจัดทำแผนศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ข3) ความรู้เรื่องการใช้นวัตกรรม วิธีการ และเครื่องมือ ในการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ข4) ความรู้เรื่องการบันทึกและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล ที่ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ข5) ความรู้เรื่องการเขียนรายงานสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

(ก1) เอกสารรับรองประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรไม่น้อยกว่า 3 ปีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เชื่อถือได้

(ก2) เอกสารรับรองประสบการณ์ทำงานศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม จากหัวหน้างาน/ผู้ประกอบการ หรือจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เชื่อถือได้

(ก3) เอกสารรายงานผลการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ก4) ผลงานหรือชิ้นงานที่สำเร็จแล้วเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรม วิธีการ และเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

(ข1) หลักฐานคุณวุฒิการศึกษา

(ข2) หลักฐานรับรองการผ่านการฝึกอบรม หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

เจ้าหน้าที่สอบตรวจประเมินหลักฐาน โดยพิจารณาจากร่องรอยหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

ทั้งหลักฐานการปฏิบัติงานและหลักฐานความรู้

(ง) วิธีการประเมิน

- ข้อสอบข้อเขียน

- การสัมภาษณ์

- ผลงานหรือชิ้นงานที่สำเร็จแล้ว

15. ขอบเขต (Range Statement)

การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมระดับขั้นคุณวุฒิที่ 4 เป็นการวางแผนที่ระบุแนวทาง วิธีการ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ การนำแผนไปดำเนินงานจนได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแล้วสรุปและรายงานผลการศึกษาอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้

(ก) คำแนะนำ

(ก1) ผู้เข้ารับการประเมิน ต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนวิเคราะห์ชุมชน ที่ระบุแนวทางและวิธีการที่ให้อีกแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการศึกษาวิเคราะห์

(ก2) ผู้เข้ารับการประเมิน ต้องให้ความสำคัญกับการเลือกใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมาย

(ก3) ผู้เข้ารับการประเมิน ต้องให้ความสำคัญกับการตรวจสอบ และทบทวนข้อมูลที่รวบรวมและบันทึกได้ทุกครั้ง และในทุกโอกาสที่กระทำได้ เพื่อความมั่นใจว่าข้อมูลมีความถูกต้องสมบูรณ์ และครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแล้ว

(ก4) ผู้เข้ารับการประเมิน ต้องให้ความสำคัญกับการรายงานสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน

ตามรูปแบบที่กำหนดหรือที่ได้รับการยอมรับ และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ได้จริง

(ก5) ผู้เข้ารับการประเมิน ควรเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ ทั้งบทสรุป รายงาน ข่าวสาร ภาพกิจกรรมของปฏิบัติการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อการอ้างอิงให้ได้รับความเชื่อถือเกี่ยวกับงานและผลงานที่ตนได้กระทำ มีใช้การกล่าวอ้างอิงอย่างเลื่อนลอย ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือทางวิชาการและวิชาชีพ

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

(ข1) การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่กระทำอย่างเป็นระบบมีการวางแผนและการจัดการที่ดี เพื่อรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความข้อมูล นำเสนอข้อมูลในสภาพความเป็นจริงของชุมชนในมิติต่าง ๆ ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันและกำหนดให้ตระหนักและเข้าใจชุมชนอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และลึกซึ้ง ในประเด็นหรือหัวข้อเรื่อง คำถามหรือปัญหาที่สนใจจะหาคำตอบหรือสนใจศึกษา จนได้ผลสรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนั้น

(ข2) แนวทาง วิธีการ และเครื่องมือ ที่ใช้ในการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม

แนวทาง วิธีการ และเครื่องมือ ที่ใช้ในการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วมหมายถึง แนวทาง วิธีการ และเครื่องมือ ที่ใช้ในการสำรวจชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ในกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการแปลความข้อมูล และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จนได้ข้อมูลครบถ้วนเสร็จสิ้นตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแนวทาง วิธีการ และเครื่องมือดังกล่าว ต้องกำหนดให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่เป้าหมาย

แนวทางและวิธีการพื้นฐานที่ใช้ในการสำรวจชุมชน เช่น การจัดการประชุมทั่วไปหรือเวทีชาวบ้านหรือเวทีประชาคม (Meeting) การสังเกตการณ์ (Observation) การสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informant Interview: KII) การจัดกลุ่มเสวนา (Focus Group Discussion/Dialogue: FGD) และการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview: SSI) เป็นต้น

เครื่องมือใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ ยกตัวอย่าง

(1) เพื่อทราบสภาพทั่วไปของชุมชนเป้าหมายเครื่องมือที่มีให้เลือกใช้ เช่น การทบทวนข้อมูลทุติยภูมิ การบันทึกประวัติของหมู่บ้าน การทำแผนที่หมู่บ้านและทรัพยากร การเดินไปรอบ ๆ หมู่บ้านกับผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้าน เป็นต้น

(2) เพื่อทราบสภาพของหมู่บ้านและครัวเรือนในมิติต่าง ๆ เครื่องมือที่มีให้เลือกใช้ เช่น การทำแผนที่ความเคลื่อนไหวของคนในหมู่บ้าน การทำแผนภาพสถาบัน และความสัมพันธ์ของสถาบันในหมู่บ้าน การทำแผนภาพการใช้ชีวิตประจำวันของครัวเรือน การทำแผนภาพ การวิเคราะห์การครองชีพของครัวเรือน การจัดอันดับฐานะความเป็นอยู่ของครัวเรือนในหมู่บ้าน เป็นต้น

(3) เพื่อทราบสภาพการทำการเกษตรของชุมชน เครื่องมือที่มีให้เลือกใช้ เช่น การทำปฏิทินฤดูกาล ปฏิทินการเพาะปลูก ปฏิทินการเลี้ยงสัตว์ ปฏิทินการทำประมง/เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น

(4) เพื่อทราบปัญหาการทำการในชุมชน เครื่องมือที่มีให้เลือกใช้ เช่น การทำต้นไม้ปัญหาการทำการป่า เป็นต้น

(5) เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกชุมชน การทำ TOWS Matrix เพื่อจัดวางยุทธศาสตร์ชุมชน

แนวทาง วิธีการ และเครื่องมือที่ยกมาแสดงข้างต้น และที่มีได้ยกมาแสดงในที่นี้ เป็นการมุ่งเน้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ความรู้ความจริงของปรากฏการณ์หรือเรื่องใด ๆ ที่ศึกษา และความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ หรือเรื่องนั้นกับสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในธรรมชาติในทุกมิติ มีการวิเคราะห์เชิงปริมาณเข้าประกอบตามวัตถุประสงค์ และความจำเป็นแก่กรณี ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรจึงต้องสนใจใฝ่ศึกษาในรายละเอียด และเรียนรู้วัตถุประสงค์เฉพาะ หลักและวิธีปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ ของเครื่องมืออื่น ๆ จนเข้าใจ และทำได้อย่างชำนาญ จึงจะทำให้การนำแนวทาง วิธีการ และเครื่องมือไปใช้ได้ผลดีและราบรื่น สามารถแปลความหรือตีความหมายข้อมูล สรุปผลได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ

(ข3) แผนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

แผนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม หมายถึง เอกสารที่แสดงถึงวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ชุมชน และรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่จะกระทำ โดยระบุแนวทาง วิธีการ และเครื่องมือที่จะใช้ในการวิเคราะห์ชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการศึกษาวิเคราะห์และด้วยการทำงานเป็นคณะหรือเป็นทีมสำรวจ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ชุมชน รูปแบบของแผนประกอบด้วย (ไม่ได้เรียงลำดับ และองค์ประกอบอาจเพิ่มหรือลดได้) ชื่อแผน ชื่อผู้รับผิดชอบแผน ชื่อหน่วยงานที่สังกัด หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการดำเนินงาน กิจกรรมที่จะกระทำ วิธีการดำเนินงาน แนวทาง วิธีการ และเครื่องมือที่จะใช้ สถานที่หรือพื้นที่เป้าหมาย ทรัพยากรที่ต้องการใช้ งบประมาณ ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินงาน การบริหารจัดการความเสี่ยง ฯลฯ ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร พังจัดทำแผนตามรูปแบบ และข้อกำหนดของหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่ให้ทุน แล้วนำเสนอต่อบุคคลหรือหน่วยงาน เพื่อขอรับความเห็นชอบต่อไป

(ข4) ศึกษาวิเคราะห์ชุมชน

ศึกษาวิเคราะห์ชุมชน หมายถึง การนำแผนการวิเคราะห์ชุมชนมาดำเนินการ หรือปฏิบัติอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และสอดคล้องกับแผนงานที่กำหนด อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ชุมชนมีลักษณะของความยืดหยุ่นให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้าน เป็นความพยายามเข้าใจถึงวิธีการคิดและการกระทำ ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังนั้น แผนการทำงานที่วางไว้ในขั้นต้น จึงสามารถทบทวน ปรับเปลี่ยน เพิ่มหรือลดรายละเอียดได้ในระหว่างปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อให้เหมาะกับเงื่อนไข และสภาพความเป็นจริงของชุมชน และเหมาะสมกับกลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชนด้วย

ในการดำเนินการศึกษา สำรวจและวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม หากกระทำได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ประกอบด้วยผู้มีความชำนาญเฉพาะทางในสาขาต่าง ๆ เข้าร่วมกันทำงาน โดยใช้เทคนิควิชาการเฉพาะด้านเข้าร่วมกัน และสนับสนุนการประสานงานกับนักวิชาการจากภายนอกเพื่อเข้ามาสนับสนุนในพื้นที่ (หากต้องการ) ทีมงานจะวางตัวคนทำงานในแต่ละส่วน มี (1) ผู้พูดคุยชักถามชาวบ้าน (2) ผู้คอยจดประเด็นที่ได้เรียนรู้ลงบนกระดาษ ขนาดโปสเตอร์หรือใหญ่กว่า (ที่ชาวบ้านจะเห็นและอ่านได้ง่าย) (3) ผู้จดบันทึกรายละเอียดในสมุดหรือกระดาษบันทึก และ (4) ผู้อำนวยการความสะอาดต่าง ๆ ผู้พูดคุยชักถามชาวบ้านนั้น ปกติจะผลัดเปลี่ยนเวียนกันตามความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในทีมโดยกำหนดวิธีปฏิบัติว่าใครจะถามเรื่องอะไร แต่ละหัวข้อหลักให้มีคนถามคนเดียวและถามทีละประเด็น พยายามชักหรือตะล่อมให้ได้ข้อมูลชัดเจนทีละประเด็น อย่าถามคละหรือวกวน อย่าทำงานอย่างอื่นในขณะที่ชักถามพูดคุยกับชาวบ้าน คนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถามก็จะช่วยบันทึก หรือทำงานอย่างอื่นตามที่ตกลงกัน

(ข5) บันทึกข้อมูล

บันทึกข้อมูล หมายถึง การบันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนตามแผนงานที่กำหนด การบันทึกข้อมูลในการสำรวจชุมชน ต้องจัดข้อมูลที่ไดจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากสิ่งที่สังเกตได้ จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และความคิดเห็นของผู้บันทึก แยกไว้เป็นสัดส่วน ไม่ให้ปะปนกัน นอกจากนี้จะมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยนำเสนอข้อมูลเข้าที่ประชุมหรือเวทีชาวบ้าน เพื่อตรวจสอบกับที่ประชุมให้มั่นใจว่าข้อมูลตรงตามความเป็นจริง และครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จึงจะเดินทางออกจากชุมชนหลังเสร็จสิ้นภารกิจในแต่ละวัน

(ข6) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

การวิเคราะห์ข้อมูลในการสำรวจชุมชน โดยปกติจะกระทำในช่วงเดียวกับการรวบรวมข้อมูล และมีการตีความหมายข้อมูลที่ได้ กับตรวจสอบกับชาวบ้าน หลังกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน ว่าถูกต้องตรงตามความเป็นจริงแล้ว หากมีการวิเคราะห์ภายหลังการสำรวจ จะนำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำในรูปแบบที่เหมาะสมแก่การวิเคราะห์ ซึ่งโดยปกติในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ไม่จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

(ข7) สรุปผลการดำเนินงาน

สรุปผลการดำเนินงาน หมายถึง การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตอบโจทย์หรือประเด็นปัญหาที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน

(ข8) เขียนรายงานผลการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน

เขียนรายงานผลการศึกษาวเคราะห์ชุมชน หมายถึง การเขียนรายงานสรุปผลที่ชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวเคราะห์ชุมชน และในขอบเขตที่ศึกษาได้ครบถ้วน ถูกต้อง เชื่อถือได้ และมีองค์ประกอบตามที่หน่วยงานกำหนด (หากมี) การเขียนสรุปผลที่ดีควรเขียนบอกเล่าในรูปประโยคสั้น ๆ แจ่มชัด รัดกุม ตอบโจทย์หรือปัญหาที่กำหนด และตรงตามความเป็นจริง นอกจากนี้ ควรตรวจสอบความถูกต้องในการพิมพ์ การสะกดการันต์ การเว้นวรรคและติดกันให้ถูกต้องด้วย

16. หน่วยสมรรถนะรวม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

18.1 ข้อสอบข้อเขียนปรนัย 4 ตัวเลือก

18.2 แบบประเมินผลการสัมภาษณ์

18.3 แบบประเมินผลงานหรือชิ้นงานที่ทำสำเร็จแล้ว

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ

B12
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ

จัดการความรู้ด้านการเกษตร
3. ทบทวนครั้งที่

N/A / -
4. สร้างใหม่

☒

ปรับปรุง

☐

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

หน่วยสมรรถนะนี้อธิบายถึง ความสามารถในการวางแผนการจัดการความรู้ที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้แผนการจัดการความรู้ ภายใต้การศึกษาวเคราะห์ชุมชนอย่างเป็นระบบ เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน สามารถนำไปดำเนินการจัดการความรู้ ที่เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ตลอดจนสามารถสรุปและรายงานผลการจัดการความรู้ ให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด มีข้อมูลถูกต้องครบถ้วน เชื่อถือได้และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

 นักส่งเสริมการเกษตร

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
B121 วางแผนการจัดการความรู้	1. ศึกษา สืบค้น และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วน เชื่อถือได้ ถูกต้องตามข้อกำหนด 2. เขียนแผนการจัดการความรู้ได้	ข้อสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์
B122 จัดการความรู้	1. จัดการความรู้ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน สอดคล้องกับแผนงานที่กำหนด 2. บันทึกผลการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และครบถ้วนตามแผนงานที่กำหนด	ข้อสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์
B123 รายงานผลการจัดการความรู้	1. จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการจัดการความรู้รอบคอบ ตรงตามความเป็นจริง และถูกต้องตามข้อกำหนด 2. สรุปผลการจัดการความรู้ได้ถูกต้อง ครบถ้วน 3. เขียนรายงานผลการจัดการความรู้ได้ครบถ้วน ถูกต้อง	ข้อสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

- หลักการส่งเสริมการเกษตร
- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเกษตร

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

- (ก) ความต้องการด้านทักษะ
 - (ก1) การสื่อสาร
 - (ก2) การประสานงาน
 - (ก3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ (facilitator)
 - (ก4) การเป็นวิทยากรกระบวนการ
 - (ก5) การคิดวิเคราะห์/สังเคราะห์
 - (ก6) การใช้เครื่องมือการจัดการความรู้
 - (ก7) การเขียนรายงานผลการจัดการความรู้
- (ข) ความต้องการด้านความรู้
 - (ข1) เครื่องมือการจัดการความรู้
 - (ข2) หลักการประสานงาน
 - (ข3) หลักการและเทคนิคการจัดเวทีชุมชน
 - (ข4) เครื่องมือในการทำงานกับชุมชน
 - (ข5) การถอดบทเรียน

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

- (ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)
 - (ก1) เอกสารรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
 - (ก2) เอกสารสรุปรายงานผลการสำรวจข้อมูล
 - (ก3) แผนงานโครงการจัดการองค์ความรู้
 - (ก4) บันทึก/รายงานการปฏิบัติงาน
- (ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)
 - (ข1) ใบรับรองการผ่านการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้อง
 - (ข2) หลักการและวิธีการรวบรวมข้อมูล
 - (ข3) หลักการและวิธีการ วิเคราะห์และสรุปรายงาน
 - (ข4) การใช้คอมพิวเตอร์ในการสืบค้น วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปจัดทำเอกสารรายงาน
 - (ข5) การบันทึก/รายงานการปฏิบัติงาน
 - (ข6) การวางแผนการจัดการความรู้
 - (ข7) การเขียนแผนงานโครงการจัดการความรู้
 - (ข8) การเขียนบันทึก/รายงานการปฏิบัติงาน
- (ค) คำแนะนำในการประเมิน

เจ้าหน้าที่สอบตรวจประเมินหลักฐานโดยพิจารณาจากร่องรอยหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหลักฐานการปฏิบัติงานและหลักฐานความรู้
- (ง) วิธีการประเมิน
 - ข้อสอบข้อเขียน
 - การสัมภาษณ์
 - พิจารณาหลักฐานจากผลงานหรือชิ้นงานที่สำเร็จแล้ว

15. ขอบเขต (Range Statement)

- (ก) คำแนะนำ
 - (ก1) สำหรับผู้เข้ารับการประเมินในหน่วยสมรรถนะนี้ จะต้องสามารถ
 - 1) กำหนดแผนการจัดการความรู้ได้อย่างถูกต้อง และเป็นระบบ ภายใต้การศึกษวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
 - 2) ดำเนินการจัดการความรู้ได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและกระบวนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน
 - 3) รายงานผลการจัดการความรู้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด มีข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน เชื่อถือได้และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง
 - (ก2) สำหรับเจ้าหน้าที่สอบ จะต้องพิจารณาหลักฐานการปฏิบัติงานและหลักฐานความรู้ให้ตรงตามหน่วยสมรรถนะ

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

(ข1) ความหมายของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการในการบริหารจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การระบุน้ำความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร การจัดเก็บรวบรวมความรู้จากบุคลากร การจัดทำหมวดหมู่ความรู้ การเผยแพร่ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียนรู้ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้และต่อยอดให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของงานหรือเป้าหมายของหน่วยงาน

(ข2) รูปแบบการจัดการความรู้

รูปแบบการจัดการความรู้ที่ทำให้องค์กรสามารถสร้าง และจัดการความรู้ภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)

เป็นการค้นหาว่าองค์กรของเรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใครและความรู้อะไรที่องค์กรจำเป็นต้องมี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการค้นหาความรู้ สามารถใช้เครื่องมือที่เรียกว่า Knowledge mapping หรือการทำแผนที่ความรู้เพื่อจัดอันดับความสำคัญ ทำให้มองเห็นภาพรวมของคลังความรู้ขององค์กร บุคลากรทราบว่ามีความรู้อะไร และสามารถหาได้จากที่ไหน นอกจากนี้ยังใช้เป็นพื้นฐานในการต่อยอดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)

องค์กรจะต้องมีวิธีการดึงดูดความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รวบรวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม มีการสร้างความรู้ใหม่ การนำความรู้จากภายนอกมาใช้ มีการพิจารณากำจัดความรู้ที่ไม่ได้ใช้ หรือล้าสมัยทิ้งไป เพื่อประหยัดทรัพยากรในการจัดเก็บ หัวใจสำคัญคือ การกำหนดเนื้อหาของความรู้ที่ต้องการและแสวงหาความรู้ดังกล่าวให้ได้

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)

องค์กรต้องจัดความรู้ที่มีอยู่ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ และเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว มีการแบ่งประเภทความรู้ที่เหมาะสม ตามลักษณะของงานวางโครงสร้างของความรู้ขององค์กร

4) การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)

ต้องมีการประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบ และภาษาที่เข้าใจง่ายใช้ภาษาเดียวกันปรับปรุงเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์สอดคล้องต้องการของผู้ใช้

5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)

ความรู้ที่ได้มานั้นต้องถูกนำออกมาใช้ประโยชน์ การเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้นั้นสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ

- การป้อนความรู้ (Push) การส่งข้อมูลความรู้ให้กับผู้รับ โดยผู้รับไม่ได้ออกขอ หรือเรียกว่า Supply based เช่น หนังสือเวียน การฝึกอบรม

- การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้ (Pull) คือการที่ผู้รับสามารถเลือกใช้เฉพาะความรู้ที่ตนต้องการ ซึ่งช่วยให้ลดปัญหาการได้รับข้อมูลที่ไม่ต้องการใช้ เรียกอีกอย่างว่า Demand-based เช่น Web board

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

องค์กรสามารถนำเครื่องมือในการจัดการความรู้มาใช้ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งใช้หลักการของ SECI ความรู้ชัดแจ้งสามารถนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้

เพื่อช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่ความรู้ฝังลึกนั้นเกิดการแลกเปลี่ยนได้ยาก ขึ้นอยู่กับทัศนคติ และวัฒนธรรมขององค์กร และต้องเลือกใช้วิธีที่เหมาะสม

7) การเรียนรู้ (Learning)

การที่คนในองค์กรสามารถเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปใช้ตัดสินใจในการทำงานโดยการเรียนรู้ และสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เป็นการเพิ่มพูนความรู้ขององค์กรให้มากขึ้นเรื่อย ๆ และถูกนำไปใช้สร้างความรู้

(ข3) แนวทางการจัดทำแผนการจัดการความรู้

แนวทางการจัดทำแผนการจัดการความรู้ของกรมส่งเสริมการเกษตร จะมีความแตกต่างกันในแต่ละปี ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ นโยบายของผู้บริหาร และภารกิจหน้าที่ แต่การจัดการความรู้ได้นำนโยบาย/แนวทาง และยุทธศาสตร์ขององค์กรมาเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ส่วนการกำหนดแนวทางในการจัดการความรู้ได้กรอบแนวคิดในการใช้เครื่องมือ KM ดังนี้

1) ส่วนราชการทบทวนภารกิจหน้าที่ นโยบาย/แนวทางและยุทธศาสตร์ แลองค์ความรู้ที่สามารถตอบรับประเด็นยุทธศาสตร์/บทบาท/ภารกิจ

2) การจัดทำแผนการจัดการความรู้

2.1) กำหนดองค์ความรู้ที่จำเป็นตามภารกิจหน้าที่ นโยบาย/แนวทางและยุทธศาสตร์ โดยนำข้อมูลทีระบุไว้ในคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณในแต่ละปีมาดำเนินการ

2.2) เลือกองค์ความรู้ที่จำเป็นมาจัดทำแผนการจัดการความรู้ และไม่ควรซ้ำกับองค์ความรู้ที่เคยเลือกมาจัดทำแผนการจัดการความรู้ในปีที่ผ่านมาแล้ว

2.3) เลือกตัวชี้วัด (KPI) เพื่อวัดผลการจัดการความรู้ อย่างน้อย 1 ตัวชี้วัด

2.4) ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงาน (CEO) และผู้บริหารสูงสุดด้านการจัดการความรู้ (CKO) ของหน่วยงานทบทวนความถูกต้อง และความเหมาะสมพร้อมลงนามรับรองเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารได้ทราบและสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้

2.5) การจัดทำและปฏิบัติตามแผนการจัดการความรู้ ควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับ กิจกรรมการจัดการความรู้ต่าง ๆ ตามขั้นตอนการจัดการความรู้อย่างน้อย 7 ขั้นตอนหลัก และกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง 6 องค์ประกอบมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อส่งเสริมและผลักดันความเข้าใจในการจัดทำแผนการจัดการความรู้ให้มากยิ่งขึ้น

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

18.1 ข้อสอบข้อเขียนปรนัย 4 ตัวเลือก

18.2 แบบประเมินผลการสัมภาษณ์

18.3 แบบประเมินผลงานหรือชิ้นงานที่ทำสำเร็จแล้ว

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ

B13
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ

ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร
3. ทบทวนครั้งที่

- / -
4. สร้างใหม่

☒

ปรับปรุง

☐

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

9999

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

หน่วยสมรรถนะนี้อธิบายถึง ความสามารถในการวางแผน โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้องตามหลัก และกระบวนการของการวางแผน และเขียนโครงการถ่ายทอดความรู้ที่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สอดรับกับแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนสามารถดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เป็นไปตามขั้นตอน และวิธีการการถ่ายทอดที่กำหนดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ผลที่ได้จากหน่วยสมรรถนะนี้คือ สามารถดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านการเกษตรได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับแผนที่กำหนด และรายงานสรุปผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ครบถ้วนตามแผนที่กำหนด

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

นักส่งเสริมการเกษตร

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
B131 วางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร	1. ประมวลกลั่นกรองและระบุประเด็นการจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับปัญหา/ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 2. เขียนโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ชัดเจน สามารถนำไปดำเนินการได้ มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วน ถูกต้องตามข้อกำหนด	ข้อสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์
B132 ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร	1. เตรียมความพร้อมถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ครบถ้วน ถูกต้อง สอดคล้องกับแผนงานที่กำหนด 2. ถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน สอดคล้องกับแผนงานที่กำหนด 3. บันทึกและสรุปผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนตามแผนงานที่กำหนด	ข้อสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

- หลักการส่งเสริมการเกษตร
- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเกษตร

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

- (ก) ความต้องการด้านทักษะ
 - (ก1) การบันทึก
 - (ก2) การสังเกต
 - (ก3) การติดต่อสื่อสาร
 - (ก4) การเขียนรายงานและสรุปผลการถ่ายทอด
 - (ก5) การจัดเวทีชุมชน
 - (ก6) การใช้เครื่องมือและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม
 - (ก7) การมีมนุษยสัมพันธ์
 - (ก8) การเขียนโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับ ปัญหา/ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
 - (ก9) การวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้
 - (ก10) การเขียนแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้
- (ข) ความต้องการด้านความรู้
 - (ข1) ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร
 - (ข2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
 - (ข3) กระบวนการยอมรับ
 - (ข4) การจัดทำแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้
 - (ข5) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงาน
 - (ข6) การถอดบทเรียน
 - (ข7) การเขียนโครงการถ่ายทอดที่สอดคล้องกับปัญหา/ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
 - (ข8) การบันทึกและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล
 - (ข9) การเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

- (ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)
 - (ก1) รายงานผลการดำเนินการโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้
 - (ก2) เอกสารสรุปผลการสำรวจข้อมูล
 - (ก3) เอกสารการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
 - (ก4) แผนงานโครงการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร
 - (ก5) หลักฐานการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยู วิดีทัศน์ เครือข่ายทางสังคม เป็นต้น
- (ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)
 - (ข1) ใบรับรองการผ่านการฝึกอบรม หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดโครงการฝึกอบรม การเป็นวิทยากรกระบวนการ การจัดทำแผนการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น
 - (ข2) หลักการและวิธีการสำรวจรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรายงาน
 - (ข3) การใช้คอมพิวเตอร์ในการสืบค้น วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปจัดทำเอกสารรายงาน
 - (ข4) การบันทึก/รายงานการปฏิบัติงาน
 - (ข5) การวางแผนการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร
 - (ข6) การเขียนแผนงานโครงการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร
 - (ข7) การเขียนบันทึก/รายงานการปฏิบัติงาน
- (ค) คำแนะนำในการประเมิน
 - เจ้าหน้าที่สอบตรวจประเมินหลักฐานโดยพิจารณาจากร่องรอยหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหลักฐานการปฏิบัติงานและหลักฐานความรู้
- (ง) วิธีการประเมิน
 - สอบข้อเขียน
 - การสัมภาษณ์
 - ผลงานหรือชิ้นงานที่ทำเสร็จแล้ว

15. ขอบเขต (Range Statement)

- (ก) คำแนะนำ
 - (ก1) สำหรับผู้เข้ารับการประเมินในหน่วยสมรรถนะนี้ จะต้องสามารถ

1) ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลได้ครบถ้วน ถูกต้อง เชื่อถือได้ โดยสามารถนำไปใช้ในการจัดทำโครงการถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับปัญหา/ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2) ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ตามที่ระบุในแผนและขั้นตอนการดำเนินงานภายใต้โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างถูกต้อง

3) สรุปรายงานผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามหลักการรายงานผล

(ก2) สำหรับเจ้าหน้าที่สอบ จะต้องพิจารณาหลักฐานการปฏิบัติงานและหลักฐานความรู้ให้ตรงตามหน่วยสมรรถนะ

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

(ข1) หลักการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

การถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น จัดได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการสื่อสาร หรืออาจกล่าวได้ว่าการถ่ายทอดเทคโนโลยีใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือทำงาน ที่สำคัญองค์ประกอบหลักของการถ่ายทอดเทคโนโลยีจึงเป็นองค์ประกอบ เช่นเดียวกับการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่ง ผู้รับ เนื้อหา (สาร) และช่องทาง (วิธีการ) โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น จะดำเนินการภายใต้เป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลเป้าหมาย โดยใช้การถ่ายทอดเทคโนโลยี ที่เหมาะสม (Appropriate Technology) ซึ่งบุคคลเป้าหมายได้รับการถ่ายทอดไปแล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ หรือการดำรงชีวิตได้ อย่างแท้จริง กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) การถ่ายทอดเทคโนโลยีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อตอบสนอง ความต้องการและความจำเป็นเฉพาะของบุคคลเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกร และผู้สนใจ

2) องค์ประกอบของการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งผู้ส่ง ผู้รับ เนื้อหาและช่องทาง

3) การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทั้งด้านเนื้อหา องค์ความรู้ ข่าวสารที่จะถ่ายทอดความพร้อมของผู้ส่ง ผู้รับ ตลอดจนช่องทางวิธีการถ่ายทอด ทั้งหมดที่กล่าวมาต้องมีความสอดคล้อง และเหมาะสมต่อสถานการณ์เงื่อนไข ตลอดจน สภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่มีอยู่

4) เกษตรกรเป้าหมายสามารถนำเทคโนโลยี หรือความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ได้จริงภายใต้เงื่อนไขของเกษตรกรเป้าหมายให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด การถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการเกษตร มิใช่เป็นเพียงการนำความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่บุคคลเป้าหมายเท่านั้น แต่ต้องมุ่งเน้นในด้านการเรียนรู้ (Learning) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายด้านต่าง ๆ

(ข2) ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดองค์ความรู้

1) ทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในลักษณะที่ค่อนข้างถาวรภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่เหมาะสม อันเป็นผลจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ของคนเราก่อขึ้นได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย トラบใดที่คนเรายังมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งจากประสบการณ์ตรง และประสบการณ์อ้อม และจากการฝึกฝน โดยไม่รวมการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากภาวะหรือแนวโน้มการตอบสนองของเผ่าพันธุ์ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับเขาวัยปัญญาของแต่ละบุคคลและแต่ละวัย การกำหนดช่วงวัยของมนุษย์เป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่ใช้ “ช่วงวัย” เป็น “เกณฑ์” ในการอธิบายการเรียนรู้และการพัฒนาการของมนุษย์

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

การศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ใหญ่ และทฤษฎีพฤติกรรมที่พัฒนาตามวัยทำให้ได้ข้อสรุปการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ลักษณะหนึ่งคือ การเรียนรู้โดยการนำตนเอง (Self-directed learning) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล และการพัฒนาตนเองที่มีพื้นฐานจากการยึดผู้เรียน และประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้และการเรียนการสอนผู้ใหญ่ เน้นการจัดการที่พยายามให้ผู้เรียนเป็นผู้นำตนเอง เนื่องจากข้อสรุปเกี่ยวกับพัฒนาการผู้ใหญ่ว่า เมื่อคนเรามีวุฒิภาวะมากขึ้น เราจะพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้นำตนเองมากขึ้น ีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ซึ่งเป็นพัฒนาขั้นสูงสุดของมนุษย์ การเรียนรู้โดยการนำตัวเองนี้ มีคำนิยาม โนลส์ กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง

ในการวินิจฉัยความต้องการในการเรียน กำหนดจุดมุ่งหมายเลือกวิธีการเรียน จนถึงการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย จำเป็นต้องคำนึงผู้เรียน ได้แก่ เกษตรกรเป็นอันดับแรก เกษตรกรส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นช่วงวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นการกำหนดรูปแบบวิธีการถ่ายทอด จึงควรใช้ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

3) ทฤษฎีการยอมรับ

กระบวนการยอมรับ (Adoption Process) เป็น

“ทฤษฎีหรือกระบวนการทางจิตใจของบุคคลซึ่งเริ่มด้วยการเริ่มรู้หรือได้ยืนเกี่ยวกับวิทยาการแผนใหม่/นวัตกรรม หรือแนวความคิดใหม่ แล้วไปสิ้นสุดลงด้วยการตัดสินใจยอมรับไปปฏิบัติ” เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และการตัดสินใจ ซึ่งการที่บุคคลจะรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติจะผ่านขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) ขั้นริเริ่มหรือขั้นรับรู้ ขั้นนี้เป็นขั้นแรกที่บุคคลเริ่มรู้เกี่ยวกับเรื่องใหม่ หรือความคิดใหม่ แต่ขาดรายละเอียด คือรู้ว่าเรื่องนั้นเรื่องนี้เกิดขึ้นแล้ว หรือทำได้แล้วแต่เป็นเรื่องใหม่สำหรับตนเพราะไม่เคยได้ยิน หรือเคยเห็นมาก่อน ขั้นนี้อาจเป็นเกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้กระตุ้น

3.2) ขั้นสนใจ เป็นขั้นที่บุคคลจะรู้สึกสนใจในนวัตกรรมนั้นทันทีที่เขาเห็นว่าตรงกับปัญหาที่เขาประสบอยู่ หรือตรงกับความสนใจ และจะเริ่มหาข้อเท็จจริงและข่าวสารมากขึ้น โดยอาจสอบถามจากเพื่อนซึ่งได้เคยทดลองทำมาแล้ว หรือเสาะหาความรู้จากผู้เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมนั้น เพื่อสนองตอบความอยากรู้ของตนเอง ขั้นนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ด้วยการชี้แนะว่า แหล่งข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเพิ่มเติมจากหลาย ๆ แหล่งที่น่าเชื่อถือ

3.3) ขั้นไตร่ตรอง หรือเมินผล ในขั้นตอนนี้ เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมประเมินผลว่าจะยอมรับวิชาเทคโนโลยีหรือไม่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจำเป็นต้องให้รายละเอียดในขณะนี้ คือ ข้อมูลที่ช่วยให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นเมื่อยอมรับนวัตกรรมแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเขา อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต มีสินเชื่อและบริการอื่น ๆ จากเจ้าหน้าที่อย่างเต็มที่หรือไม่ อย่างไร

3.4) ขั้นลองทำหรือทดสอบ เกษตรกรนำนวัตกรรมไปทดลองใช้หรือทดลองปฏิบัติ ตามคำแนะนำ

3.5) ขั้นยอมรับหรือนำไปปฏิบัติ หลังจากที่เกษตรกรนำไปทดลองแล้วได้รับผลตอบแทน อย่างดี เป็นที่พอใจของเกษตรกร จึงนำไปใช้อย่างจริงจังในพื้นที่ของตนเอง โดยปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การยอมรับของเกษตรกรจะมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่ได้รับ

(ข3) กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

การเตรียมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ในฐานะผู้จัดการการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรหรือผู้จัดการเรียนรู้ของเกษตรกร จะต้องมีความเข้าใจถึงกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และวิธีดำเนินการในแต่ละขั้นตอนอย่างเหมาะสม การถ่ายทอดจึงจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้ สำหรับการเตรียมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) วิเคราะห์และสรุปความจำเป็นในการถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นขั้นตอนของการสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชน และความต้องการของเกษตรกร โดยการสำรวจจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีชุมชน การออกเยี่ยมเกษตรกรของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร การใช้แผนพัฒนาตำบล หรือแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล การใช้ข้อมูล กชช 2 ค จปฐ ข้อมูลการจัดทำคลินิกเกษตรและข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ผู้จัดการถ่ายทอดวิเคราะห์และกำหนดความจำเป็นในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยนำปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของชุมชนมาตรวจสอบ เปรียบเทียบวิชาการกับกระบวนการผลิตของเกษตรกร เพื่อให้ทราบว่าปัญหาเกิดขึ้นในขั้นตอนใด เป็นความจำเป็นของเกษตรกรและชุมชนในการเข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาคือข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความรู้ ประสบการณ์ หรือทักษะ และเพื่อจะได้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรได้ถูกต้อง

2) จัดทำหลักสูตรและวางแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

2.1) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ผู้จัดการถ่ายทอดร่วมประชุมกับผู้แทนกลุ่มปัญหา และเกษตรกรระดมความคิด เพื่อให้ได้สาระหรือประเด็นที่เป็นส่วนประกอบ หรือองค์ประกอบที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกันเกี่ยวกับหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

2.2) นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมระดมความคิด มาวางแผนด้วยการจัดทำแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัตินั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจำลองทุก ๆ อย่างที่ได้ดำเนินการมาให้อยู่ในรูปของสิ่งที่เรียกว่า แผนการเรียนรู้ของเกษตรกร นั่นเอง ซึ่งแผนการเรียนรู้ของเกษตรกรในการถ่ายทอดเทคโนโลยีแต่ละเรื่อง ต้องมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติในเรื่องนั้น ๆ โดยเน้นการถ่ายทอดแบบมีส่วนร่วมที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และควรคำนึงถึง

2.2.1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของเรื่องที่ถ่ายทอด

- ระบุจุดประสงค์การเรียนรู้
- เขียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการเกษตร
- เขียนในรูปวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.2.2) องค์ประกอบที่ควรจะมีในวัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ คือ

- สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนกระทำได้ ควรจะเขียนในรูปพฤติกรรมที่สามารถวัดผลได้และเป็นรูปธรรม
- เงื่อนไขในการกระทำนั้น เป็นการบอกถึงขีดจำกัด หรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกระทำที่ต้องการ เช่น เงื่อนไขเกี่ยวกับสถานที่ เวลา และองค์ประกอบอื่นในสภาพการณ์การทำงานจริง
- เกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ บอกถึงเกณฑ์ที่กำหนดในการที่จะยอมรับพฤติกรรมที่ต้องการ
- กำหนดระยะเวลา ระบุกำหนดระยะเวลาที่ต้องการให้กระทำได้

การเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นการกำหนด การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนที่เข้ารับการถ่ายทอดในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ การเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ดี จึงควรมีความชัดเจน กระชับ และสามารถวัดได้ คำศัพท์ที่ใช้ในการเขียนวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม จึงควรจะเป็นคำบรรยายที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนควรมี หรือแสดงมาได้ภายหลังจากรับการถ่ายทอด โดยมีการระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงให้ชัดเจนและเจาะจงมากที่สุด

การกำหนดเนื้อหาของเรื่องที่ถ่ายทอด

การพิจารณาและเลือกเนื้อหาที่สามารถที่จะแยกพิจารณาความจำเป็นของเนื้อหาได้เป็น 3 ลักษณะ คือ เนื้อหาที่ต้องรู้ เนื้อหาที่ควรรู้ เนื้อหาที่รู้ก็ได้ ไม่รู้ก็ได้ โดยเนื้อหาควรมีสถานะดังนี้

- เนื้อหาจะต้องตอบสนองวัตถุประสงค์และความจำเป็นที่ได้กำหนดไว้แล้ว
- เนื้อหาจะต้องสอดคล้องกับสภาพจริง
- เนื้อหาจะต้องมีความถูกต้องและทันสมัย

การจัดลำดับเนื้อหาของเรื่องที่ถ่ายทอด

- เริ่มต้นจากสิ่งที่รู้แล้ว และดำเนินไปยังสิ่งที่ไม่รู้ การปฏิบัติดังนี้ ผู้เรียนจะสามารถโยงสิ่งที่รู้มาแล้วกับความรู้ใหม่ เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ไม่รู้ได้มากขึ้น

- เริ่มจากสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่นามธรรม หรือสิ่งที่เป็นการทั่วไป ไปสู่สิ่งที่ปรากฏเฉพาะ

- เริ่มจากสิ่งที่ง่ายไปสู่สิ่งที่ยากในเรื่องที่เป็นแนวคิดและเทคนิคทั้งหลาย ควรจะใช้หลักเกณฑ์ ข้อนี้นี้คือ เริ่มต้นจากสิ่งธรรมดา เรียบ และง่ายก่อน

การกำหนดบุคคลเป้าหมาย

- ให้ชุมชนหรือผู้ประกอบการในพื้นที่เป็นผู้กำหนดคุณสมบัติของเกษตรกรที่จะเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้

- เกษตรกรที่จะเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้จะต้องทำข้อตกลงร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน

- กำหนดจำนวนเกษตรกรให้เหมาะสมในการถ่ายทอดแต่ละครั้งไม่ควรเกิน 25-30 คน

การกำหนดแหล่งวิทยากร

- วิทยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาระประเด็นเนื้อหาที่จะถ่ายทอด

- นักวิชาการสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร

- ประชาชนชาวบ้าน เอกชน

- วิทยากรจากสถาบันการศึกษา

- นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบ

หลักการเขียนโครงการฝึกอบรม

การเขียนโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร มักประกอบด้วยรายละเอียดตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1) ชื่อโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

- ควรกำหนดชื่อโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรให้ชัดเจน สละสลวย น่าสนใจ และให้ผู้อ่านเห็นว่าเกี่ยวข้องกับเนื้อหา

2) หลักการและเหตุผล หรือความจำเป็นในการถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือความเป็นมาของโครงการ

- ระบุความเป็นมา ปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องถ่ายทอดเทคโนโลยีมักเป็นเรื่องราวจากอดีตสู่ปัจจุบัน และอนาคต

- หาเหตุผล หลักการ และทฤษฎีมาสนับสนุนโครงการ ให้ผู้พิจารณาเห็นความจำเป็นและความสำคัญของโครงการ

- บางครั้งจำเป็นต้องอ้างอิงข้อมูลเก่า หรือข้อมูลเดิมที่มีอยู่ เพื่อความน่าเชื่อถือ

3) วัตถุประสงค์

- ระบุภาพรวมความมุ่งหวังของโครงการฝึกอบรมที่จะให้เกิดขึ้นอย่างกว้าง ๆ เป็นข้อ ๆ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติ

- ระบุพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนรู้ที่เข้ารับการถ่ายทอด

- มีความสอดคล้องและตรงกับความจำเป็นในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และมีความเป็นไปได้
 - สามารถวัดได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ
- 4) บุคคลเป้าหมาย
- ระบุให้ชัดเจนว่าผู้รับการถ่ายทอดคือใคร
 - จำนวนเท่าไร
 - มีคุณสมบัติอย่างไร
 - มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเป็นอย่างไร
- 5) หลักสูตรการถ่ายทอด
- ระบุหัวข้อการถ่ายทอด พร้อมระยะเวลาที่ใช้เป็นรายวิชา
 - บอกเทคนิคและวิธีการเรียนรู้ที่จะใช้ในการถ่ายทอดตลอดหลักสูตร
 - กำหนดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการถ่ายทอดตลอดหลักสูตร
- 6) ระยะเวลาการถ่ายทอด
- ระบุจำนวนวันที่ต้องใช้ในการถ่ายทอด
 - กำหนดช่วงเวลา (วัน/เดือน/ปี) ที่จะดำเนินการถ่ายทอด
- 7) สถานที่ดำเนินการ
- ระบุสถานที่ใช้ในการถ่ายทอดให้ชัดเจน
 - กำหนดสถานที่พักสำหรับผู้รับการถ่ายทอดและวิทยากร กรณีต้องพักค้างและอยู่ต่างสถานที่
 - พิจารณาเลือกสถานที่ ควรจะต้องสอดคล้องกับงบประมาณ และระเบียบการเบิกจ่าย
- 8) งบประมาณ
- กำหนดวงเงินงบประมาณรวมทั้งจำเป็นจะต้องใช้จ่ายในการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยบอกรายการค่าใช้จ่ายในการถ่ายทอด แยกตามหมวดเงิน
- 9) วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตร
- ระบุเงื่อนไขหลักเกณฑ์ของการมอบวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรให้ชัดเจน
 - จะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ไม่น้อยกว่าร้อยละเท่าไรของเวลาทั้งหมด
 - ได้รับคะแนนร้อยละเท่าไรจากการวัดผล
- 10) การประเมินผล

- ระบุวิธีการในการประเมินผลว่าใช้วิธีการใด เช่น การสังเกต การตรวจงาน การสอบ การสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม เป็นต้น
- จะประเมินเมื่อไร ก่อนการถ่ายทอด ระหว่างการถ่ายทอด หรือหลังการถ่ายทอดเสร็จสิ้น
- มีการติดตามผลหรือไม่ ถ้ามีระบุช่วงเวลาที่จะทำ และวิธีการที่ใช้

11) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ระบุว่าเมื่อเสร็จสิ้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีแล้วจะเกิดผลอะไรบ้าง โดยทบทวนวัตถุประสงค์ของโครงการว่าตั้งวัตถุประสงค์ไว้อย่างไร จากนั้นเขียนผลที่คาดว่าจะได้รับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้
- ให้ระบุทั้งผลทางตรง และทางอ้อม ตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- จะต้องเป็นผลต่อเนื่องที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ ซึ่งโยงไปถึงการประเมินผลโครงการด้วยว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

12) ผู้รับผิดชอบโครงการ

- ระบุรายชื่อพร้อมหน่วยงานสังกัดและสถานที่ติดต่อของผู้รับผิดชอบ
- ระบุผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและให้ความร่วมมือ
- ระบุทีมงาน ที่ปรึกษา หรือผู้สนับสนุน

(ข4) การดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

การดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนดำเนินการถ่ายทอด มีกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ ได้แก่ การเขียนโครงการถ่ายทอด การจัดทำกำหนดการ การเสนอโครงการขออนุมัติ และการประสานงานในเรื่อง ต่าง ๆ เช่น สถานที่ วิทยากร สื่อทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นระหว่างดำเนินการถ่ายทอด โดยเริ่มดำเนินการถ่ายทอดตามตารางที่กำหนด ทั้งนี้ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ต้องทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการตามแผนการเรียนรู้ตลอดช่วงเวลาการถ่ายทอด แม้จะมีการเชิญวิทยากรอื่นมาสอนให้ความรู้ก็ตาม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นหลังเสร็จสิ้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เมื่อสิ้นสุดการถ่ายทอดเทคโนโลยีแล้ว ยังมีกิจกรรมที่จะต้องจัดทำอีก ดังนี้

1) การขอบคุณ ทำหนังสือขอบคุณบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- วิทยากร
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในการถ่ายทอดเทคโนโลยี

2) การรายงานเสนอฝ่ายบริหาร รายงานสรุปผลการถ่ายทอด โดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพียงใด
- จำนวนผู้เรียนที่เข้ารับการถ่ายทอดเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร

- งบประมาณที่ใช้จ่ายจริงในการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- ผลของกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละหัวข้อวิชาในการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- ผลการประเมิน
- ปัญหา อุปสรรค ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- ข้อเสนอแนะ

3) การรวบรวมเอกสารจัดพิมพ์เป็นเล่ม หากการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้นมีเอกสารมากและมีคุณค่า ควรรวบรวมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มไว้ แล้วแจกไปยังผู้เกี่ยวข้อง

4) การจัดการเรื่องงบประมาณ นำหลักฐานการเบิกจ่ายเงินต่าง ๆ มาดำเนินการตามระเบียบ พร้อมส่งหักใช้เงินยืม และคืนคลังในส่วนที่เหลือ

การติดตามประเมินผลการถ่ายทอด

การติดตามประเมินผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เป็นการตรวจสอบว่า เกษตรกรผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของการถ่ายทอด

(ข5) รูปแบบการถ่ายทอดความรู้

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ โดยการยึดจากจำนวนผู้รับการถ่ายทอดความรู้หรือบุคคลเป้าหมายเป็นหลัก (Based on Client) ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะเป็นรูปแบบหรือวิธีการที่เข้าถึงเกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายโดยตรง สามารถจำแนกรูปแบบโดยใช้จำนวนผู้รับการถ่ายทอดความรู้เป็นเกณฑ์ออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) แบบรายบุคคล (Individual or Personal Approach)

วิธีการถ่ายทอดความรู้แบบรายบุคคล เป็นวิธีที่สามารถเข้าถึงตัวเกษตรกร หรือบุคคลเป้าหมายได้โดยตรง เนื่องจากการเรียนรู้เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับการถ่ายทอดได้มีโอกาสรับฟังความรู้ คำแนะนำและข่าวสารใหม่ ๆ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หรือผู้ถ่ายทอดโดยตรง ทำให้บุคคลเป้าหมายเกิดความเข้าใจเป็นอย่างดี ทำให้มีความเชื่อมั่น และสนใจที่จะรับเอาความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็จะได้ทำความรู้จัก และสร้างความเข้าใจกับเกษตรกร พร้อมทั้งได้รับทราบสภาพความเป็นอยู่ของผู้รับการถ่ายทอดมากขึ้น การถ่ายทอดความรู้แบบรายบุคคล มีช่องทางในการถ่ายทอดได้หลายช่องทาง เช่น การไปเยี่ยมเยียนถึงไร่นา ถึงสวน ถึงบ้าน เกษตรกรมาติดต่อที่สำนักงาน การติดต่อทางโทรศัพท์ ทางจดหมาย และการติดต่อแบบไม่เป็นทางการ หรือโดยบังเอิญ เป็นต้น

2) แบบกลุ่ม (Group Approach)

วิธีการถ่ายทอดความรู้แบบกลุ่ม เป็นวิธีที่สามารถถ่ายทอดและติดต่อกับบุคคลเป้าหมายหรือผู้รับการถ่ายทอดได้ครั้งละมาก ๆ และให้ผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของบุคคลเป้าหมาย จากขั้นสนใจ (Interest) ไปสู่ขั้นทดลองทำดู (Trial) และหากการเรียนรู้เป็นที่พอใจของกลุ่มแล้ว บุคคลเป้าหมายส่วนใหญ่ในกลุ่มก็มีโอกาสที่จะก้าวไปสู่ขั้นตอนการยอมรับ (Adoption) แต่ทั้งนี้การถ่ายทอดความรู้แบบกลุ่ม จะต้องมีการเตรียมการเป็นอย่างดีดำเนินการอย่างเป็นระบบ และดำเนินการไปตามแผนฯ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการถ่ายทอดความรู้แบบกลุ่ม สามารถดำเนินการได้หลายวิธี คือ การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม การสาธิต การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การอภิปราย การบรรยาย การประกวด และการพบปะในกลุ่ม เป็นต้น

3) แบบมวลชน (Mass Approach)

การถ่ายทอดความรู้แบบมวลชน เป็นวิธีการถ่ายทอดที่เข้าถึงเกษตรกร หรือบุคคลเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก ๆ โดยใช้สื่อมวลชน (Mass Media) เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การถ่ายทอดความรู้ และการเผยแพร่วิทยาการใหม่ ๆ หรือข่าวสารความรู้ใหม่ ๆ (Innovation) ไปสู่กลุ่มบุคคลเป้าหมายหรือมวลชน

ได้รับทราบกันอย่างกว้างขวาง และมีโอกาสที่จะศึกษาหารายละเอียดเพิ่มเติมต่อไปได้ แต่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือผู้ถ่ายทอด จะไม่สามารถทราบจำนวนผู้รับถ่ายทอด และผลของการถ่ายทอดได้ ซึ่งในกระบวนการยอมรับ (Adoption) ของบุคคลเป้าหมายหรือผู้รับถ่ายทอด ยังมีความจำเป็นที่จะต้องผ่านการถ่ายทอดความรู้ หรือการติดต่อสื่อสาร แบบรายบุคคล (Personal Contact) โดยตรงอย่างใกล้ชิดจึงจะทำให้การยอมรับเกิดขึ้นได้

การถ่ายทอดความรู้แบบมวลชนสามารถดำเนินการได้ในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น โปสเตอร์เอกสารเผยแพร่ หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ และการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

18.1 ข้อสอบข้อเขียนปรนัย 4 ตัวเลือก

18.2 แบบประเมินผลการสัมภาษณ์

18.3 แบบประเมินผลงานหรือชิ้นงานที่ทำสำเร็จแล้ว